

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

1

Том 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зільберт Валентина Сергіївна ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ: ПРИНЦИПИ ТА ДОСВІД	66
Костюк Михайло Анатолійович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБЮ УКРАЇНИ	68
Малюта Владислав Васильович ЩОДО НАЛЕЖНОГО СУБ'ЄКТА РОЗГЛЯДУ СКАРГИ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЛАСНИХ (САМОВРЯДНИХ) ПОВНОВАЖЕНЬ.	71
Негара Олена Віталіївна СЕГМЕНТУВАННЯ СТАТУСІВ НЕЗАЛЕЖНИХ ПОСЕРЕДНИКІВ І ЧЛЕНІВ ТРУДОВОГО АРБИТРАЖУ (ДЛЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ).	75
Голоядова Тетяна Олексіївна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ЗГІДНО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ.	79
Панфілов Олег Євгенович ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ІТ-КОМПАНІЙ.	82
Сідор Михайло Іванович ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИНИ В ОПОДАТКУВАННІ В УКРАЇНІ.	85
Гуглей Віталій Вікторович ФІНАНСОВА ДИСЦИПЛІНА У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ.	89
Подольська Анастасія Андріївна ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ FATCA	91

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович ДЕРЖАВНА ВЛАДА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ	94
Мельничук Ольга Степанівна ОБҐРУНТУВАННЯ ДОКТРИНИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УМОВАХ ПОСТМОДЕРНУ ТА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.	97
Іванченко Ольга Миколаївна ЛЕГІТИМНІСТЬ ПРАВА В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	100
Кравченко Сергій Петрович ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ І ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПРОБЛЕМА АВТОРСТВА В КОНТЕКСТІ ОНТОЛОГІЇ ПРАВА	103
Чувакова Ганна Михайлівна ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОВИХ ЦІННОСТЕЙ ТА АНОМІЯ	106
Антошина Ірина Володимирівна ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.	109
Ковбасюк Степан Валерійович ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ	112
Дудник Руслана Миколаївна ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА	115
Kobko-Odarii Viktoriia Serhiivna THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL SYSTEM OF SCOTLAND	117
Іванчук Віра Євстафіївна ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	120
Гаркуша Євгеній Олексійович СПАДКОВІ ЕЛЕМЕНТИ В ЕСТЕТИЦІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ.	123

5. Tymoshenko V., Shakun V., Makarenko L., Galiy M. Marginal behaviour as a factor of the commission of an offence. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9. Iss. 28. P. 130–138. URL: <http://dx.doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.16>

Ключові слова: деформація, правосвідомість, цінність, правова цінність, аномія, суспільство, правова поведінка.

Keywords: deformation, legal consciousness, value, legal value, anomie, society, legal behavior.

Антошина Ірина Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат юридичних наук, доцент

ІНФОРМАЦІЙНА ВЛАДА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах людство зіткнулося з новими викликами, зумовленими новим рівнем функціонування соціальних інститутів, серед яких особливо вирізняється такий специфічний інститут, як інформаційна влада, як особливий механізм соціального контролю та управління. На відміну від традиційних форм влади, вона діє через контроль над виробництвом, розподілом та інтерпретацією інформації, використовуючи цифрові платформи, алгоритми та медіатехнології. Інформаційна влада – це не лише політико-соціальне, а й правове явище, яке потребує системного та багаторівневого аналізу. «Інформаційна влада, як зазначає В. М. Бебик – здатність власників інформації шляхом отримання, селекції, тлумачення, компонування та розповсюдження інформації впливати на формування суспільної свідомості, спонукати суб'єктів політики та економіки до дій у заданому напрямі» [1]. Суть інформаційної влади «зводиться до здатності поширення за допомогою засобів масової інформації та міжособистісного спілкування певних ідей. Вона спрямована на те, щоб люди починали адекватно сприймати інформацію, що надходить і яка, у свою чергу, починає формувати алгоритм їхньої поведінки» [2, с. 15].

Інформаційна влада є складним, багатшаровим явищем, що має системну багатовекторну природу. Її вивчення вимагає звернення до різноманітного методологічного інструментарію, здатного враховувати як сутність інформаційної влади, так і структуру інформаційного впливу на різні інститути суспільства. В умовах цифровізації інформаційна влада виходить за межі класичних інститутів та набуває форми розподіленого впливу через цифрові технології, що потребує не лише наукового осмислення, а й етичної оцінки, а також правового регулювання.

Всебічне дослідження інформаційної влади пов'язане з такими важливими питаннями, як проблема штучного інтелекту – які цінності закладаються

в алгоритми, хто відповідає за їхні наслідки, а також антропологічний аспект, пов'язаний із можливістю змін людської ідентичності в умовах цифрової ери. Методологічне обґрунтування її дослідження має враховувати специфіку цифрового середовища, роль нових її суб'єктів та виклики традиційним принципам правового регулювання. Тільки міждисциплінарний та критичний аналіз може забезпечити адекватний інструментарій для розробки ефективних правових механізмів протидії зловживанню інформаційною владою.

Серед основних методологічних підходів у дослідженні інформаційної влади особливе місце посідає аксіологічний похід. Розвиваючи цю думку, Ю. М. Оборотов стверджує, що «традиційне зведення філософських аксіологічних проблем до тих, які стосуються лише прав і пов'язуються з існуванням такої галузі філософії права, як аксіологія права, навряд охоплюють весь спектр ціннісних аспектів юридичного буття» [3, с. 8].

«Аксіологічна парадигма, як справедливо зазначає, А. О. Фальковський є найбільш загальною світогляднотеоретичною моделлю, що в своїй основі має широкий спектр ціннісних підходів та визначається широким визнанням у сучасному науковому дискурсі. Саме аксіологічна парадигма зумовлює звернення до ціннісної проблематики у розкритті будь-яких явищ, що підлягають дослідженню. Також аксіологічною парадигмою вважається певний тип праворозуміння, а саме – нормативно-ціннісний» [4, с. 12].

Аксіологічна характеристика інформаційної влади дозволяє розкрити глибинні ціннісні основи цього феномену, виявити важливі проблеми її функціонування та намітити шляхи гуманізації інформаційного простору. У демократичних суспільствах інформаційна влада стикається з фундаментальним ціннісним конфліктом між свободою інформації, як основним принципом функціонування громадянського суспільства та демократичної держави, а також необхідністю забезпечення безпеки, захисту від дезінформації та маніпуляцій. Цей конфлікт проявляється в дискусіях про регулювання соціальних мереж, прозорість алгоритмів, межі цензури. У суспільствах з авторитарними режимами ціннісна характеристика інформаційної влади визначається пріоритетом стабільності, контролю та ідеологічної однорідності, що призводить до маніпуляції інформації та її цензури.

Важливим аксіологічним аспектом дослідження інформаційної влади є аналіз етичних питань, пов'язаних з маніпуляцією інформації, її спотворенням і контролем. Цей підхід вимагає критичного осмислення політичних та соціальних наслідків функціонування інформаційної влади, а також розгляду її ролі у демократичних та авторитарних суспільствах.

Етичні, а також правові проблеми, пов'язані з функціонуванням інформаційної влади, вимагають особливої уваги, оскільки, сучасні інформаційні технології ставлять питання про моральні межі маніпуляції свідомістю. Цифрова епоха показує складність балансу між свободою слова та запобіганням екстремізму. У зв'язку з цим постає питання про те, де проходить межа між модерацією та цен-

зурою? Дезінформація, фейк-ньюс, глибокі інформаційні підробки порушують саму можливість об'єктивного знання, підриваючи довіру до соціальних інститутів і руйнуючи базові демократичні цінності. Пандемія COVID-19 стала наочною ілюстрацією цієї кризи, коли наукові факти заперечувалися у медіапросторі.

Інформаційна епоха призводить до трансформації традиційних цінностей. Соціальні мережі трансформують поняття приватності, репутації, ідентичності особистості. Це створює нові ціннісні орієнтири та моделі поведінки. Особливо помітні зміни у сфері гендерних норм, етичної оцінки поведінки, політичної культури та політичної свідомості.

Аксіологічний підхід до дослідження інформаційної влади дозволяє не лише випередити існуючі проблеми в інформаційному середовищі, а й намітити шляхи формування відповідних стандартів у цифровій ері. Це, своє чергу, вимагає міждисциплінарного підходу, що поєднує політичне осмислення, форми правового регулювання та досягнення комп'ютерних наук. У даному контексті, основним завданням є розробка механізмів ціннісного аналізу та синтезу алгоритмів, прийняття міжнародно-правових та національно-правових норм відповідальності цифрових платформ, зберігаючи при цьому базові демократичні цінності.

У сучасному цифровому суспільстві інформаційна влада стає одним із основних механізмів соціального контролю та управління, під яким розуміється здатність суб'єктів політики, права, економіки та медіа впливати на суспільну свідомість та поведінку через контроль над інформаційними потоками. Цей вплив здійснюється через різні канали – традиційні ЗМІ, соціальні мережі, алгоритми пошукових систем та рекомендаційні платформи, а також штучний інтелект. Особливість сучасного етапу розвитку суспільства полягає в тому, що інформаційна влада дедалі частіше реалізується не через прямий примус, а через тонкі механізми формування ціннісних орієнтацій та поведінкових моделей.

Таким чином, аксіологічний підхід до дослідження інформаційної влади дозволяє розглядати її не лише як технологічний чи політичний феномен, а й як найважливіший чинник ціннісної трансформації суспільства, який має правову складову. Інформаційна влада у цифрову епоху стає найважливішим фактором впливу на політичні процеси, громадську думку та поведінку людей. У разі розширення інформаційного простору зростає актуальність правового осмислення механізмів функціонування інформаційної влади.

Список використаних джерел:

1. Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина : монографія. Київ : МАУП, 2003. 424 с. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3665.html>
2. Антошина І. В. Інформаційна влада: зміст і значимість у сучасних умовах. *Юридичний вісник*. 2019. № 4. С. 14–20.
3. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції: монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін. Одеса : Фенікс, 2012. 492 с.

4. Фальковський А. О. Аксіологічний підхід в методології сучасної юриспруденції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 17 с.

Ключові слова: інформація, інформаційна влада, методологічний інструментарій, аксіологічний підхід, цифрова епоха.

Keywords: information, information power, methodological tools, axiological approach, digital era.

Ковбасюк Степан Валерійович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри загальної теорії права та держави,

кандидат юридичних наук, доцент

ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Інституційна система сучасної держави передбачає створення ефективного механізму захисту прав людини. Як справедливо відзначається в науковій літературі сучасна правова держава характеризується зміною відносин між нею та особою, основою такої трансформації є непорушність прав і свобод людини, широка система їх гарантій. Тільки держава, яка здатна максимально реалізувати завдання захисту прав людини і зробити це своєю основною функцією, може називатися правовою [1, с. 110].

З іншого боку існує певний парадокс правозахисної діяльності держави, який полягає в тому, що саме державні органи є найбільшими порушниками прав і свобод людини і громадянина. Відповідно інституалізація правозахисної діяльності сучасної держави повинна забезпечувати механізми контролю за діяльністю механізму держави та включати створення дієвих механізмів взаємодії держави і громадянського суспільства.

Ще одним фактором, що визначає специфіку інституалізації правозахисної діяльності є її подвійна функціональна природа. З одного боку, вона є мета-функцією сучасної держави, а тому не може й не повинна концентруватися в межах одного чи навіть кількох державних інститутів. З іншого ж боку, правозахисна функція має тенденцію до інституційної локалізації [2, с. 10].

Інституалізація механізму захисту прав людини в сучасній державі повинна включати два рівні. На першому рівні відбувається формування нової законодавчої бази, заснованої на міжнародно-правових стандартах. На другому рівні інституалізація передбачає створення організаційної системи захисту прав людини, адже для правової держави вирішальне значення має не факт фіксації права в законі, а його забезпечення [3, с. 29].

В сучасній правовій державі наріжним каменем інституційної системи захисту прав людини є інститут омбудсмана. Світова практика інституалізації пра-